

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR- 410.023.01.2016

P/16/040

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/040 – Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci w latach 2013-2016 (I półrocze)
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Jerzy Baranek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/111/2016 z 15 września 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Myślenicach, ul. Słowackiego 82, 32-400 Myślenice (Ośrodek lub OPS)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Kłeczek – Kierownik (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna¹

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Ośrodek zapewnił dostępność rodzajów pomocy wynikających z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej². W okresie objętym kontrolą na terenie gminy Myślenice działała jedna placówka wsparcia dziennego (*placówka* lub *świetlica*) prowadzona przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Myślenicach. Zauważyć jednak należy, że świetlica zapewniała opiekę tylko dla dzieci z Myślenic i 4 z 16 sołectw. Brak rozeznania Ośrodka w zakresie potrzeb skorzystania z placówki wsparcia dziennego pozostałych 12 sołectw, ograniczona liczba miejsc w funkcjonującej w Myślenicach świetlicy oraz niezapewnienie dowozu dla dzieci spoza tego miasta powodował, że możliwość skorzystania z oferty placówki była bardzo ograniczona.

Świetlica świadczyła dzieciom opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizowanie czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań, jak również organizowała zajęcia socjoterapeutyczne, korekcyjne i wyrównawcze. Do placówki przyjmowano w szczególności dzieci z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością, zaburzeniami emocjonalnymi, zaniedbane wychowawczo oraz z rodzin dysfunkcyjnych.

Ośrodek zapewnił prowadzenie zajęć w placówce przez wykwalifikowaną kadrę wychowawczą oraz warunki lokalowe. Dla poszczególnych uczniów sporządzono indywidualne karty wychowanka³, karty pobytu dziecka w świetlicy⁴, a dla wychowanków z dysfunkcjami ponadto sporządzano indywidualne programy zajęć z dzieckiem, które z nimi realizowano.

Przeprowadzone badania ankietowe wśród wychowanków, ich rodziców/opiekunów i wychowawców szkolnych wskazują na dość wysoki poziom zadowolenia z działalności

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

² Dz. U. z 2016 r., poz. 575 ze zm. - dalej: *ustawa o wspieraniu rodziny*.

³ Karta wychowanka zawierała m.in. dane osobowe, adres zamieszkania imię ojca, matki, telefony kontaktowe, zainteresowania, problemy zdrowotne, ilość osób w rodzinie

⁴ Karta pobytu dziecka w świetlicy do której wpisywano wyniki obserwacji m.in. zachowań dziecka, jego potrzeby oraz ocenę realizacji potrzeb.

placówki. Wśród wychowanków 62,3% było zadowolonych, a 31,3% trochę zadowolonych z uczęszczania do świetlicy, a 56,3% wskazało, że zajęcia są ciekawe i pożyteczne. Jednocześnie 75% rodziców było zadowolonych z pobytu dzieci w placówce.

Ośrodek uczestniczył w opracowaniu i wdrożeniu Gminnego Programu Wspierania Rodzin na lata 2012-2014 oraz na lata 2015-2017, jednak programy te poza systematycznym diagnozowaniem warunków życia i potrzeb rodzin o niskim statusie materialnym nie zawierały uregulowań dotyczących trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Ośrodek monitorował sytuację rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewnił im wsparcie psychologiczne oraz możliwość korzystania z poradnictwa prawnego.

II. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Dostępność i adekwatność opieki w formie placówek wsparcia dziennego, a także innych form pracy z rodziną

Opis stanu faktycznego

Gmina Myślenice w 2013 r. liczyła 42,7 tys. mieszkańców, w 2014 r. – 42,8 tys., w 2015 r. – 43,0 tys. i 43,1 tys. w I półroczu 2016 r. Z pomocy społecznej korzystało w 2013 r. – 726 rodzin, w 2014 r. – 755, w 2015 r. – 776 i 578 rodzin w I półroczu 2016 r., w tym z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego odpowiednio: 149, 129, 136 i 95 rodzin. Z informacji Komendy Powiatowej Policji w Myślenicach wynika, że Komenda w zakresie rozpoznania i profilaktycznej pracy na rzecz zapobiegania demoralizacji skierowała w: 2013 r. – 140 wniosków (w tym 126 do sądów rodzinnych oraz 13 do innych instytucji i organizacji), 2014 r. – 150 (127, 21), 2015 r. – 144 (142) i 106 (106) w I półroczu 2016 r. W 2013 r. ujawniła 25 nieletnich będących pod wpływem alkoholu i jednego – narkotyków, w 2014 r., odpowiednio: 15 i 1, w 2015 r. – 19 i 5 oraz 6 i 2 w I półroczu 2016 r. Z domów rodzinnych i placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2013 r. i 2014 r. uciekło po 5 osób, w 2015 r. 10 osób i w I półroczu 2016 r. – 14. Natomiast Sąd Rejonowy w Myślenicach w 2013 r. prowadził 30 spraw nieletnich, w 2014 r. – 27, w 2015 r. – 31 i w I półroczu 2016 r. – 29.

(dowód: akta kontroli str. 160, 357-364)

Ośrodek nie posiadał wewnętrznych procedur dotyczących rozpoznawania problemów rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz ich dokumentowania. Kontrolującemu nie przedłożono również dokumentów (np. badań własnych, analiz, ankiet, sondaży przeprowadzonych wśród rodziców/opiekunów, danych uzyskanych z policji, szkół, kuratorów, organizacji pozarządowych) świadczących o systematycznym dokonywaniu takiego rozpoznania.

(dowód: akta kontroli str. 402- 404)

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że rozpoznania problemów rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dokonywano na podstawie m.in.:

- czynnego udziału kierownika i jego zastępcy w tworzeniu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Myślenice na lata 2012-2020 oraz współtworzeniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2008-2013 oraz 2015-2022;
- prowadzenia własnych badań poprzez zbieranie danych do rocznych sprawozdań Ośrodka z poszczególnych komórek organizacyjnych, Środowiskowej Świetlicy Socjoterapeutycznej, Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych, od specjalistów, ich analizowanie i wyciąganie wniosków;
- danych zbieranych na bieżąco podczas realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej m.in. przez pracowników socjalnych oraz asystentów rodzin;
- informacji odbieranych od pracowników SM „Zorza” w Myślenicach i innych wspólnot mieszkaniowych, dzielnicowych, lekarzy pierwszego kontaktu, kuratorów sądowych, placówek oświatowych.

(dowód: akta kontroli str. 402-404)

Gmina posiadała „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Myślenice na lata 2015-2022” przyjętą przez Radę Miejską uchwałą Nr 108/XVI/2015 r.

w dniu 25 listopada 2015 r.⁵ Strategia zawierała m.in. diagnozę sytuacji społecznej na terenie Gminy. Diagnoza ta zawierała m.in. liczbę i strukturę demograficzną mieszkańców Gminy, ich sytuację ekonomiczną (m.in. warunki życia), wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców (dotyczące m.in. warunków życia w Gminie, działań jakie należałoby podjąć oraz ich propozycje w obszarze opieki zdrowotnej, oświaty i wychowania, kultury i sportu, bezpieczeństwa publicznego, wsparcia dzieci i rodziny) oraz planowanych kierunków działań. W ramach wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych założono w niej m.in.: wzmocnienie rodzin, podniesienie poziomu ich funkcjonowania, wspieranie rodziców zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej, wspieranie dzieci w prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku. Do dnia kontroli NIK ww. diagnozy nie aktualizowano.

(dowód: akta kontroli str. 26-40)

Gmina Myślenice posiadała Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012-2014 (*Program*) przyjęty przez Radę Miejską w Myślenicach w dniu 29 czerwca 2012 r.⁶.

W Programie założono m.in.:

- tworzenie warunków pracy umożliwiających – na szczeblu gminy – realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny (m.in. utworzenie komórki organizacyjnej realizującej zadania wynikające z ustawy, zatrudnienie asystentów rodzin stosownie do zapotrzebowania, poszerzenie oferty o mediacje rodzinne⁷);
- doskonalenie metod wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, m.in.: zwiększenie liczby pracowników socjalnych pracujących w środowisku rodzinnym, współpraca pracowników Ośrodka z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą dziecku i rodzinie, opracowanie diagnozy i planu pracy z rodziną oraz efektywna praca;
- działanie profilaktyczne w zakresie degradacji i marginalizacji życia rodzinnego, m.in. monitorowanie środowisk zagrożonych dysfunkcją, analiza sytuacji rodziny i jej środowiska oraz przyczyn powstawania kryzysu w rodzinie, udzielanie wsparcia rodzinie w sytuacjach kryzysowych;
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu rodzin poprzez wzrost aktywności zawodowej, m.in. zwiększenie umiejętności wychowawczych i rodzicielskich, zapewnienie osobom bezrobotnym warunków do podwyższenia kwalifikacji;
- współpracę asystenta rodziny z rodzinami niewydolnymi wychowawczo celem zmiany negatywnych postaw i nabycia właściwych umiejętności rodzicielskich.

W Programie podano, że jego monitorowanie i ewaluacja odbywać się będzie poprzez przedkładanie Radzie przez Burmistrza (w terminie do 31 marca każdego roku) sprawozdań z realizacji Programu, sporządzanych na podstawie informacji uzyskanych w roku od jego realizatorów. W Programie nie określono trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz nie uwzględniono zagadnień związanych z tworzeniem na terenie działania Ośrodka nowych placówek oraz zmiany funkcjonowania istniejącej.

Ośrodek sporządził sprawozdania z realizacji przedmiotowego Programu za 2013 r. i 2014 r., które przekazano Burmistrzowi Miasta i Gminy Myślenice. W sprawozdaniach podano realizację w danym roku poszczególnych zadań wymienionych w Programie oraz potrzeby na rok następny. Odnośnie placówki wsparcia dziennego podano m.in.: liczbę dzieci zapisanych w danym roku do placówki, średnią liczbę dzieci przebywających dziennie w placówce oraz zajęcia jakie były w niej realizowane.

Kontrolującemu nie przedłożono dokumentów podsumowujących/oceniających całokształt realizacji Programu w całym okresie jego realizacji. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że dokonano oceny realizacji Programu niesporządzając stosownego dokumentu, a wnioski

⁵ Gmina posiadała także Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Myślenice na lata 2008-2013 (przyjęta przez Radę Miejską w Myślenicach uchwałą Nr 167/XXIII/208 z dnia 21 kwietnia 2008 r.), która zawierała m.in. diagnozę społeczną społeczności Miasta i Gminy Myślenice. Diagnoza zawierała m.in. liczbę i strukturę ludności na jej terenie, prognozę ludnościową do 2030 r., sytuację ekonomiczną gospodarstw domowych i rodzin, problemy społeczne występujące na terenie Gminy, priorytety działania w poszczególnych obszarach.

⁶ Uchwała Nr 171/XXII/2012 Rady Miejskiej w Myślenicach z 29 czerwca 2012 r. w sprawie zatwierdzenia i realizacji Programu Wspierania Rodziny dla Miasta i Gminy Myślenice.

⁷ Mediacje wprowadzono w 2013 r.

i spostrzeżenia wykorzystano przy opracowaniu nowego programu na lata 2015-2017, dostosowując go do bieżących potrzeb społeczności lokalnej.

(dowód: akta kontroli str. 41-80, 402, 404-405)

Od 2015 r. realizowany był Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Myślenice na lata 2015-2017⁸ przyjęty przez Radę Miejską w Myślenicach uchwałą nr 100/XV/2015, z dnia 21 października 2015 r. W Programie:

- jako cel główny założono wielopłaszczyznowe wsparcie rodzin zagrożonych dysfunkcją oraz rodzin niewydolnych wychowawczo prowadzące do poprawy jakości życia. Celami szczegółowymi było m.in.: zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzinom, praca z rodziną oraz monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysami i wykluczeniem społecznym;
- określono wskaźniki stopnia osiągnięcia zakładanych celów, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań oraz terminy ich realizacji, źródła finansowania;
- poza systematycznym diagnozowaniem warunków życia i potrzeb rodzin o niskim statusie materialnym (odpowiedzialni: Ośrodek oraz placówki oświatowe), nie określono innych metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem oraz przeżywających już trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- nie określono częstotliwości monitorowania realizacji programu. Podano, że koordynatorem Programu jest Ośrodek, a każdy rok jego realizacji będzie podsumowany rocznym sprawozdaniem przedkładanym Radzie Miejskiej (do 31 marca roku następnego). Przedmiotem monitoringu miał być termin realizacji poszczególnych projektów oraz ich wskaźniki, a badanie ewaluacyjne Programu będzie przeprowadzone na koniec jego realizacji.

W Programie tym nie uwzględniono zadań związanych z tworzeniem na terenie działania Ośrodka nowych placówek wsparcia dziennego oraz zmiany funkcjonowania już istniejącej. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że: świetlica od początku powstania (2005 r.) do 2012 r. nie była w pełni wykorzystana. Przedstawiciele oświaty biorący udział w tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych nie zgłaszali żadnych uwag do ewentualnych braków miejsc w placówce i potrzebie tworzenia kolejnych placówek. Ponadto na terenie Gminy nie było inicjatyw oddolnych, do utworzenia w innych miejscowościach stosownej placówki.

(dowód: akta kontroli str. 81-108, 402, 405-406)

Kontrolującemu, poza sprawozdaniem z realizacji Programu w 2015 r. (jego sporządzenie wynika z postanowień art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny) nie przedłożono innych dokumentów dotyczących bieżącego monitorowania jego realizacji oraz oceny i ewaluacji. W sprawozdaniu podano m.in.: działania, jakie podejmowano wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wymagających wsparcia, liczbę dzieci skierowanych do pieczy zastępczej, liczbę osób, które skorzystały z pomocy udzielonej przez Centrum Profilaktyczno-Dydaktyczne prowadzone przez Ośrodek, liczbę rodzin monitorowanych przez placówki oświatowe zagrożonych dysfunkcją, przyczyny powstawania kryzysów w rodzinach oraz potrzeby związane z realizacją zadań.

Pracownik Ośrodka odpowiedzialny za realizację i ocenę Programu wyjaśnił, że w ciągu roku kontroluje dokumentację prowadzoną przez asystentów rodziny, wydatki ponoszone za dzieci będące w pieczy zastępczej, lecz z kontroli tej nie sporządza żadnej dokumentacji.

(dowód: akta kontroli str. 56-110, 415-416)

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Myślenice na lata 2015-2022 w zakresie wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zalecała m.in.: pracę socjalną z rodziną, promowanie prawidłowego modelu rodziny, właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz wsparcie przez asystentów rodziny, a dla rodzin będących w trudnej sytuacji materialnej, prowadzenie ogólnego poradnictwa rodzinnego, rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz organizację czasu wolnego dla

⁸ Realizatorami programu byli: Ośrodek (m.in. w zakresie zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodziny i dziecka, podejmowania działań w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej dorosłych i członków rodzin, wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych), Wydział Edukacji Kultury i Sportu Urzędu Miasta i Gminy Myślenice oraz placówki oświatowe (m.in. w zakresie udzielania stypendiów i zasiłków szkolnych, popierania aktywności dzieci i młodzieży poprzez sport, turystykę, rekreację, organizowanie aktywnych form spędzenia wolnego czasu przez dzieci, młodzież, rodziny), Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (m.in. monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami i motywowanie go do podjęcia leczenia/terapii).

dzieci i młodzieży. W Strategii nie odniesiono się do liczby i lokalizacji placówek wsparcia dziennego, potrzebnych do zaspokojenia potrzeb w tym zakresie dla całej Gminy Myślenice. Podano, że istnieje potrzeba prowadzenia świetlicy środowiskowej.

(dowód: akta kontroli str. 26-39)

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Myślenice funkcjonowała jedna placówka wsparcia dziennego (*placówka*) prowadzona przez Ośrodek, która przez cały okres dysponowała 30 miejscami. Do placówki zapisanych było średnio: w 2013 r. – 35 dzieci, w 2014 r. – 36 dzieci, 2015 r. i I półroczu 2016 r. po 35 dzieci, a uczęszczało do niej odpowiednio średnio 18, 19, 20 i 17 dzieci.

Wychowawca – organizator wyjaśniła, że do placówki zapisywano większą liczbę dzieci niż było miejsc, gdyż nie wszystkie dzieci codziennie uczęszczały do placówki.

(dowód: akta kontroli str. 160, 412-413)

Kontrolującemu nie przedłożono dokumentów dotyczących rozpoznania potrzeb w powyższym zakresie na terenie całej Gminy Myślenice.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że świetlica od początku powstania w 2005 r. do 2012 r. nie była w pełni wykorzystana. W celu jej wykorzystania na organizowanych przez Ośrodek konferencjach i prezentacjach kierowanych do dyrektorów placówek oświatowych, pedagogów, nauczycieli zwracano uwagę na możliwość zaproponowania rodzicom zapisania dzieci do tej placówki. Mając na uwadze powyższe, od 2012 r. nie występowano do dyrektorów szkół, pedagogów szkolnych i wychowawców z zapytaniem o zapotrzebowanie na miejsca w placówce. Na terenie Gminy nie było inicjatyw oddolnych w sprawie utworzenia w innych miejscowościach takich placówek.

(dowód: akta kontroli str. 402, 405)

Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa pomoc otrzymywało w 2012 r. – 171 rodzin (było w nich 501 dzieci), w 2013 r. – 149 rodzin (442 dzieci), w 2014 r. – 129 (385 dzieci), w 2015 r. – 136 (198 dzieci) i 95 w I półroczu 2016 r. (139 dzieci).

W okresie objętym kontrolą wszystkie dzieci zostały przyjęte do placówki wsparcia dziennego, a czas oczekiwania na przyjęcie wynosił średnio 7 dni.

Ośrodek w ramach wsparcia dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze m in.:

- udzielił wsparcia psychologicznego w 2013 r. – 79 rodzinom, w 2014 r. – 74, w 2015 r. – 76 i w I półroczu 2016 r. – 50;
- udzielił poradnictwa prawnego w 2013 r. – 87 rodzinom, w 2015 r. – 52 i w I półroczu 2016 r.⁹ – 26;
- udzielił poradnictwa socjalnego w 2013 r. – 118 rodzinom, w 2014 r. – 120, w 2015 r. – 108 i w I półroczu 2016 r. – 95;
- udzielił porad logopedycznych w 2013 r. dzieciom z 23 rodzin, w 2014 r. – 15, w 2015 r. – 16 i w I półroczu 2016 r. – 13 oraz pedagogicznych odpowiednio: 5, 29, 25;11;
- przydzielił asystenta rodzinnego w 2014 r. – 22 rodzinom, w 2015 r. – 36 rodzinom i w I półroczu 2016 r. – 22.

Rodziny mogły korzystać z grup wsparcia. W 2013 r. była jedna grupa wsparcia¹⁰ (w której uczestniczyło 7 osób), w 2014 r. – 0 (0), w 2015 r. – 2 (6) i w I półroczu 2016 r. – 2 (7) oraz grup samopomocowych¹¹, których było w 2013 r. – 2 (42 uczestników), w 2014 r. – 3 (46), w 2015 r. – 2 (47 osób) i w I półroczu 2016 r. – 2 (47).

(dowód: akta kontroli str. 160-161)

Ośrodek na funkcjonowanie placówki w latach 2013-2016 (I półrocze) wydatkował ogółem 514,5 tys. zł, z tego w 2013 r. – 122,3 tys. zł (plan pierwotny 118,1 tys. zł), 2014 r. – 138,4 tys. zł (plan pierwotny 126,2 tys. zł), 2015 r. – 167,5 tys. zł (plan pierwotny 153,5 tys. zł) oraz w I półroczu 2016 r. – 86,3 tys. zł (na 2016 r. zaplanowano 163,1 tys. zł). Źródłem finansowania tych wydatków były środki własne Gminy, które wydatkowano w rozdziale 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi. Wychowawca – organizator w wyjaśnieniu podał, że środki otrzymywane na działalność placówki zapewniają jej prawidłowe działanie.

(dowód: akta kontroli str. 153-154, 412- 414)

⁹ W 2014 r. nie udzielano porad prawnych

¹⁰ Grupa wsparcia dla rodziców mających problemy opiekuńczo-wychowawcze.

¹¹ Grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu.

Ośrodek oraz Burmistrz Miasta i Gminy Myślenice w latach 2013-2016 (I półrocze) nie przeprowadzali kontroli placówki.

(dowód: akta kontroli str. 352-353, 392, 394)

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że proces kontroli świetlicy odbywał się regularnie poprzez spotkania z wychowawcą – koordynatorem i dotyczył m.in.: opracowania nowych dokumentów obowiązujących w świetlicy, omawiania kierunków pracy świetlicy, wydatków na finansowanie świetlicy. Ta forma kontroli umożliwiała kierownikowi Ośrodka pozyskiwanie informacji o bieżących działaniach i problemach placówki oraz wydawanie pracownikom odpowiednich dyspozycji. Placówka działa w strukturach Ośrodka, stąd nie ma potrzeby sporządzania protokołów w formie pisemnej.

Zdaniem NIK pisemne dokumentowanie, m.in. przeprowadzonych rozmów, wydanych dyspozycji, dawałoby możliwość porównania/sprawdzenia realizacji wydanych dyspozycji.

(dowód: akta kontroli str. 352-353)

W latach 2013-2016 (I półrocze) do Ośrodka wpłynęły 3 skargi, które nie dotyczyły działalności placówki. Natomiast do Urzędu Miasta i Gminy nie wpłynęła żadna skarga na działalność placówki oraz osób w niej zatrudnionych.

(dowód: akta kontroli str. 393, 395)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK korzystnie dla realizacji zadań na rzecz dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wpłynęłoby uwzględnienie w Gminnym Programie Wspierania Rodzin uregulowań dotyczących trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Ośrodek zapewnił dostępność rodzajów pomocy wynikających z przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w Myślenicach i 4 sołectwach. W okresie objętym kontrolą na terenie gminy Myślenice działała jedna placówka wsparcia dziennego (*placówka* lub *świetlica*) prowadzona przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Myślenicach. Ośrodek ten nie posiadał jednak pełnego rozeznania, czy placówka ta w pełni zaspakajała potrzeby w tym zakresie na terenie całej Gminy. Ośrodek uczestniczył w opracowaniu i wdrożeniu Gminnego Programu Wspierania Rodzin na lata 2012 -2014 oraz na lata 2015-2017, jednak poza systematycznym diagnozowaniem warunków życia i potrzeb rodzin o niskim statusie materialnym, nie zawierały one uregulowań dotyczących trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

2. Monitoring sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem i z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Ośrodek nie posiadał wewnętrznych uregulowań w zakresie monitorowania i identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Pracownicy socjalni posiadali listy rodzin przeżywających takie trudności. Podczas kontroli NIK kierownik Ośrodka wydała zarządzenie wprowadzające procedurę wspierania i monitorowania rodzin problemowych przez pracowników socjalnych Ośrodka.

(dowód: akta kontroli str. 402-411)

W 2013 r. opieką Ośrodka objętych było 118 rodzin (w tym 20 nowych) przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w których było 162 dzieci, w 2014 r. – 120 rodzin (16 nowych), w których było 151 dzieci, w 2015 r. – 108 rodzin (21 nowych), w których było 158 dzieci i w I półroczu 2016 r. – 95 rodzin (16 nowych), w których było 107 dzieci.

Głównym źródłem pozyskiwania informacji były informacje własne Ośrodka (wywiady środowiskowe). W latach 2013-2016 od innych podmiotów wpłynęły 22 informacje, z tego od pielęgniarek środowiskowych i położnych – 16, Caritas-Betania w Myślenicach – 6. Pracownicy socjalni nie organizowali spotkań z mieszkańcami ich rejonów opiekuńczych w celu przedstawienia i zaprezentowania oferty Ośrodka.

(dowód: akta kontroli str. 163- 171, 181-183)

Kontrolą objęto dokumentację 4 rodzin, które przeżywały trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. We wszystkich przypadkach pracownicy Ośrodka przeprowadzali wywiady środowiskowe, które były poddawane analizie, celem ustalenia potrzeb rodziny. W przypadku dwóch rodzin przydzielony był asystent rodziny, który realizował opracowany i uzgodniony z nimi plan pomocy. Pomoc Ośrodka obejmowała m.in. wsparcie finansowe, pomoc psychologa (jedna rodzina), prawną (2 rodziny), pomoc w leczeniu uzależnienia od alkoholu (jedna rodzina), kontakty z pedagogami szkolnymi (3 rodziny) oraz w przypadku jednej rodziny pomoc w umieszczeniu dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

(dowód: akta kontroli str. 173-180)

W okresie objętym kontrolą pracownicy Ośrodka współpracowali z reprezentantami pieczy zastępczej, uczestnicząc w spotkaniach (2013 r. – 1 spotkanie, 2014 r. i 2015 r. po 8 spotkań i 4 w I półroczu 2016 r.) oraz odpowiadając na wnioski o udostępnienie danych o rodzinie, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie, w celu oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej i biologicznej i oceny szans powrotu dziecka do rodziny. Z pieczy zastępczej do rodziny powróciło w 2013 r. – 2 dzieci, 2014 r. – 5, 2015 r. – 2 i w I półroczu 2016 r. – jedno.

(dowód: akta kontroli str. 160, 354-356)

Ocena częściowa

Ośrodek monitorował sytuację rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewnił im wsparcie psychologiczne oraz możliwość korzystania z poradnictwa prawnego.

3. Prawidłowość i skuteczność pracy Świetlicy

Rada Miejska w Myślenicach w 2005 r. utworzyła świetlicę terapeutyczną jako placówkę wsparcia dziennego¹². Do jej zadań należało w szczególności: zapewnienie dzieciom¹³ pomocy w nauce, organizacji czasu wolnego, rozwoju zainteresowań, organizacji zabaw i zajęć sportowych, pomoc w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych, osobistych oraz stała współpraca z rodziną dziecka.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym świetlicy, placówka:

- miała organizować zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne;
- realizować program psychoprophylaktyczny oraz indywidualne programy korekcyjne i psychokorekcyjne, a w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną oraz socjoterapię.

Świetlica przeznaczona była dla 30 dzieci z terenu miasta i gminy Myślenice objętych obowiązkiem szkolnym w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjalnej. Zasady przyjęcia dzieci do placówki były określone w procedurze obowiązującej w tej placówce. Zgodnie z procedurą, do placówki w pierwszej kolejności miały być przyjmowane dzieci cechujące się niedostatkami wychowawczymi w rodzinie, zaburzeniami zachowania, brakami dydaktycznymi, zagrożone demoralizacją, przestępczością, uzależnieniami, sieroty oraz dzieci z rodzin niepełnych i wielodzietnych. Podstawą przyjęcia dziecka do placówki był wniosek (Karta wychowanka) złożony przez rodziców/opiekunów dziecka oraz deklaracja, że dziecko będzie uczestniczyło w zajęciach świetlicowych w ustalonych dniach i godzinach. Zgodnie z § 1 pkt 4 Regulaminu Świetlicy o przyjęciu dziecka do placówki decydował wychowawca-organizator. Z chwilą przyjęcia dziecka z rodzicami/opiekunami był zawierany kontrakt, w którym zobowiązywali się do przestrzegania zasad zawartych w regulaminie Świetlicy.

(dowód: akta kontroli str. 109-129)

W okresie objętym kontrolą Ośrodek oraz placówka nie organizowały:

- indywidualnych spotkań z rodzicami i dzieckiem, na których przedstawiałoby ofertę placówki oraz ustalało zasady wzajemnej współpracy;
- spotkań ze wszystkimi rodzicami w celu przedstawienia wszystkich pracowników i rodziców, planów na najbliższy czas oraz sposobu zaangażowania się rodziców w ich realizację;
- zajęć integrujących poszczególne grupy dzieci.

Świetlica posiadała własną stronę internetową, na której była podana informacja na temat naboru dzieci do placówki, oferta prowadzonych zajęć, ramowy rozkład zajęć w poszczególnych dniach tygodnia, wykaz dokumentów/druków do pobrania oraz kontakt z placówką, w tym drogą elektroniczną.

(dowód: akta kontroli str. 346-351)

Kontrolującemu nie przedłożono list dzieci oczekujących na przyjęcie do placówki.

Wychowawca-organizator (odpowiedzialny za nabór dzieci do placówki) wyjaśniła, że:

- w 2012 r. przeprowadzono szeroką akcję informacyjną mającą zwiększyć zainteresowanie świetlicą. Kontaktowano się z pedagogami szkolnymi z terenu Gminy Myślenice informując o możliwości korzystania przez dzieci z placówki, rozwieszono informacje na tablicach ogłoszeniowych, rozsyłano ulotki informacyjne oraz zamieszczono stosowne informacje w lokalnej prasie. Efekt tych działań był niewielki. Stąd w kolejnych latach odstąpiono od takich akcji. Również z uwagi, iż placówka liczy tylko 30 miejsc w kolejnych latach nie podejmowano szerokiej akcji propagującej działalność świetlicy. Dane dotyczące możliwości korzystania z placówki były dostępne na stronie internetowej świetlicy. Z uwagi, że placówka działa w strukturach MGOPS, pracownicy socjalni oraz asystenci rodzin informują rodziców o możliwości korzystania przez dzieci z zajęć proponowanych przez świetlicę;

¹² Uchwała Nr 289/XLIII/2005 z dnia 29 listopada 2005 r. w sprawie zmian w Statucie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Myślenicach, na podstawie której utworzono w strukturach Ośrodka placówkę opiekuńczo-wychowawczą wsparcia dziennego pn. „Środowiskowa Świetlica Socjoterapeutyczna”.

¹³ Objętym obowiązkiem szkolnym w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum.

- w placówce nie prowadzono oficjalnych list dzieci oczekujących na przyjęcie do placówki. W przypadku zgłoszenia się kilku osób, były one zapisywane na liście, która po przyjęciu dzieci do świetlicy była niszczone. Średni czas oczekiwania dziecka na przyjęcie do placówki wynosił około jednego tygodnia;
- z uwagi na ograniczone możliwości organizacyjne i techniczne w okresie oczekiwania na przyjęcie dziecka do placówki nie proponowano innych form opieki.

(dowód: akta kontroli str. 412-414)

Gmina Myślenice obejmowała miasto Myślenice oraz 16 sołectw. Na jej terenie było 19 szkół podstawowych oraz 8 gimnazjów. Kontrola za 2015 r. i I półrocze 2016 r. wykazała, że na 35 dzieci przyjętych do placówki, 27 było z miasta Myślenice oraz 8 z 4 sołectw¹⁴, a w I półroczu 2016 r. na 35 przyjętych dzieci, 23 było z Myślenic oraz 12 z 4 sołectw¹⁵. Gmina nie zapewniała dowozu/odwozu dzieci do placówki. Dyrektor:

- Szkoły Podstawowej w Bęczarce w informacji podał, że uczniowie są zadowoleni z uczestnictwa w świetlicy, a istotną przeszkodą jest odległość i brak komunikacji,
- Szkoły Podstawowej w Krzyszkowicach w informacji podał, że nie wiedział o istnieniu placówki,
- Zespołu Placówek Oświatowych w Bysinie podał, że szkoła zapewnia swoim uczniom opiekę świetlicową, w tym zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze,
- Szkoły Podstawowej Nr 2 w Myślenicach podał, że w zajęciach powinna brać udział większa liczba uczniów (w roku szkolnym 2013/2014 brało udział 30 uczniów, 2014/2015 – 34, 2015/2016 - 30 uczniów),
- Gimnazjum Nr 2 w Myślenicach podał, że placówka nie informowała szkoły o dzieciach korzystających z tej formy pomocy. W roku szkolnym 2013/2014 i 2014/2015 z takiej pomocy powinno skorzystać po 15 osób i po 9 osób w roku 2015/2016 i 2016/2017.

W ciągu roku z udziału w zajęciach świetlicowych zrezygnowało w 2013 r. – 25 dzieci, w 2014 r. – 18 dzieci, w 2015 r. – 19 oraz 10 w I półroczu 2016 r. Głównym powodem rezygnacji dzieci z uczęszczania do świetlicy było ukończenie szkoły oraz decyzja rodziców. Z innych powodów skreślono 5 osób (niska frekwencja i zmiana miejsca zamieszkania po 2 osoby oraz jedna z powodu zabrania dziecka do pieczy zastępczej).

(dowód: akta kontroli str. 184-185, 367-390)

W świetlicy prowadzone były listy obecności na zajęciach. Kontrola obecności na zajęciach w miesiącu kwietniu i październiku wykazała, że w:

- 2013 r. w kwietniu na 44 zapisanych w zajęciach uczestniczyło od 9 do 25 osób (średnio 16 dzieci). W październiku na zapisanych 36 osób w zajęciach uczestniczyło od 14 do 29 osób (średnio 20 dzieci);
- 2014 r. w kwietniu na 37 zapisanych w zajęciach uczestniczyło od 9 do 28 osób (średnio 20 dzieci). W październiku na zapisanych 36 osób w zajęciach uczestniczyło od 13 do 25 osób (średnio 19 dzieci);
- 2015 r. w kwietniu na 35 zapisanych w zajęciach uczestniczyło od 9 do 23 osób (średnio 18 dzieci). W październiku na zapisanych 38 osób w zajęciach uczestniczyło od 13 do 23 osób (średnio 18 dzieci);
- 2016 r. w kwietniu na 38 zapisanych w zajęciach uczestniczyło od 10 do 25 osób (średnio 19 dzieci).

Dzieci nie były podzielone na grupy. Opiekę nad nimi sprawowało od jednego do dwóch wychowawców oraz pomocnik wychowawcy (liczba dzieci przypadających na jednego wychowawcę nie przekraczała 15 osób). W dziennikach podawano nazwę zajęć jakie odbywały się w danym dniu, bez podania liczby dzieci jaka w nich uczestniczyła. Stąd brak możliwości ustalenia, jakie zajęcia cieszyły się wśród dzieci największą popularnością.

Wychowawca–organizator wyjaśniła, że w placówce nie dokonywano podziału na grupy z uwagi na wiek dzieci lub zainteresowania, gdyż dzieci do świetlicy przychodzą o różnej godzinie oraz ich liczebność w danym dniu jest inna, stąd brak możliwości dokonania stałego podziału na grupy. Dzieci w zależności od prowadzonych zajęć oraz aktualnych potrzeb wychowanków są codziennie dzielone na grupy.

(dowód: akta kontroli str. 344-345, 412-414)

¹⁴ Z Polanki – 3, Osieczan – 2, Bęczarki – 1, Bysiny – 2.

¹⁵ Z Polanki – 4, Osieczan – 3, Bęczarki – 3, Bysiny – 2.

W świetlicy opracowano regulamin (kontrakt) postępowania, który umieszczony był w sali gier i zabaw w miejscu widocznym i dostępnym dla wychowanków. W regulaminie zapisano m.in. zasady zachowania w drodze do i ze świetlicy, podczas odrabiania lekcji w świetlicy, zachowania na sali gimnastycznej oraz podczas wspólnych gier i zabaw, kulturalnego zachowania oraz zasady pracy w grupie.

(dowód: akta kontroli str. 328, 341-343)

Zgodnie z § 1 pkt 6 Regulaminu Świetlicy, placówka miała prowadzić działalność przez cały rok kalendarzowy, we wszystkie dni robocze od poniedziałku do piątku, w godzinach od 13⁰⁰ do 19⁰⁰. W okresie wakacji, ferii zimowych i świątecznych w godzinach od 10⁰⁰ do 16⁰⁰.

(dowód: akta kontroli str. 111, 116)

Na każdy rok opracowywany był roczny plan pracy środowiskowej, który zawierał m.in.: zadania, jakie będą realizowane w ciągu roku, formy, metody i środki realizacji, termin realizacji oraz osoby odpowiedzialne za ich realizację. We wszystkich planach zadania do realizacji były podobne, tj. m.in.:

- organizowanie pobytu dzieci w świetlicy (m.in.: otoczenie opieką nowych wychowanków, uzupełnianie wyposażenia, kontakt z rodzicami);
- zapewnienie opieki i bezpieczeństwa dzieciom przebywającym w świetlicy (m.in.: zwracanie uwagi na przestrzeganie przez wychowanków regulaminu, kontrola pomieszczeń świetlicowych, zapoznanie dzieci z zasadami bezpieczeństwa w poszczególnych pomieszczeniach oraz wskazywanie ewentualnych zagrożeń);
- tworzenie przyjaznej atmosfery (m.in.: organizowanie zajęć grupowych, pomoc dzieciom o obniżonym poczuciu wartości w uzyskaniu wyższej samooceny oraz w odnalezieniu ich mocnych stron);
- zapobieganie i eliminowanie zachowań niepożądanych (m.in.: wsparcie dzieci będących ofiarami/świadkami przemocy, zwracanie uwagi na niewłaściwe zachowanie, wskazywanie właściwych modeli zachowań);
- oddziaływanie na postawy moralno-społeczne dzieci (m.in.: kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania, stwarzanie możliwości kształtowania zdrowego stylu życia, kształtowanie właściwej postawy moralnej, budzenie i rozwijanie poczucia estetyki);
- udzielanie porad i pomocy dzieciom (m.in.: indywidualne rozmowy z dziećmi oraz ich rodzicami/opiekunami).

Ponadto w placówce na każdy rok opracowywany był program psychoprofilaktyczny skierowany w szczególności do dzieci przejawiających trudności w zachowaniu i zagrożonych pojawieniem się trudności, mających problemy z prawidłowym funkcjonowaniem społecznym oraz zagrożonych uzależnieniami. Celem zajęć profilaktycznych było m.in.: kształtowanie kluczowych umiejętności prospołecznych, propagowanie pozytywnych wzorców zachowań, uczenie się rozpoznawania własnych i cudzych emocji oraz podjęcie próby zmiany niekorzystnych zachowań. We wszystkich programach tematyka zajęć była podobna i dotyczyła m.in.:

- akceptacji tego, kto jest inny oraz budowania poprawnych relacji z innymi;
- emocji - panowania nad nimi, radzenia sobie w sytuacjach stresowych;
- komunikacji interpersonalnej;
- rozwiązywania konfliktów;
- walki z agresją oraz cyberprzemocą;
- zachowań asertywnych;
- zarządzania czasem.

(dowód: akta kontroli str. 132-147)

W okresie objętym kontrolą w placówce:

- zatrudnionych było 11 osób (10 kobiet i 1 mężczyzna - psycholog), z tego:
 - 3 wychowawców – 2 na czas nieokreślony, jeden na czas określony (zastępstwo);
 - 1 pomocnik wychowawcy – zatrudniona na czas określony;
 - 2 logopedów (jedna pracowała w okresie od 7 lutego 2013 r. do 11 marca 2015 r., druga pracuje od 1 stycznia 2014 r.) – zatrudnieni byli na umowę zlecenia, które były odnawiane w okresie od 2 do 10 miesięcy;
 - 1 pedagog – zatrudniony był na umowę zlecenia w okresie od 4 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r.;

- 4 psychologów (jeden odszedł z pracy w 2013 r., drugi w 2015 r., obecnie pracuje). Psycholodzy byli zatrudnieni na umowy zlecenia, które były odnawiane w okresie od 2 do 10 miesięcy;

– zwiększono zatrudnienie o jedną osobę (pomocnika wychowawcy).

Osoby zatrudnione w placówce posiadały kwalifikacje określone w art. 25 i 26 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Ponadto placówka korzystała ze wsparcia wolontariuszy (uczniowie szkół gimnazjalnych i średnich z terenu Myślenic).

(dowód: akta kontroli str. 148-151, 186)

Ośrodek w latach 2013-2016 (I półrocze) nie ponosił wydatków na szkolenia pracowników placówki. Wychowawca–organizator uczęszczała (w trakcie kontroli NIK) na studium podyplomowe w zakresie terapii pedagogicznej i rewalidacji indywidualnej.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że w latach 2013-2016 (I półrocze) nie kierowano osób zatrudnionych w świetlicy na specjalistyczne szkolenia z uwagi, iż wychowawca organizator uczęszczała na studia podyplomowe z zakresu socjoterapii, a po ich ukończeniu podjęła kolejne studia podyplomowe z zakresu terapii pedagogicznej i rewalidacji indywidualnej. Drugi wychowawca z uwagi, iż miał małe dziecko nie mógł wyjeżdżać na szkolenia, a obecnie przebywa na urlopie macierzyńskim (etat wypełnia osoba zatrudniona na zastępstwo). Pozostali specjaliści pracujący z dziećmi zatrudnieni są na umowę zlecenia i kształcą się we własnym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 406)

W okresie objętym kontrolą dzieci uczęszczające do świetlicy otrzymywały jeden posiłek.

Produkty zakupywane były ze środków budżetowych Ośrodka.

Ośrodek nie pozyskiwał środków na dożywianie z budżetu państwa w ramach realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu lub innego programu.

(dowód: akta kontroli str. 155, 412-413)

W okresie objętym kontrolą placówka nie była kontrolowana przez Ośrodek oraz Urząd Miasta i Gminy Myślenice.

(dowód: akta kontroli str. 352-354, 392, 394)

Placówka zlokalizowana jest w centrum Miasta (blisko rynku), w budynku zarządzanym przez Urząd Miasta i Gminy Myślenice. Do swojej dyspozycji miała:

- pomieszczenie do odrabiania lekcji o powierzchni 14,4 m², w którym były m.in.: 4 stoliki podwójne i 2 pojedyncze z zamontowanym nad nimi oświetleniem, 10 stołków, jedno stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu. Na ścianach zamontowanych było 9 szafek z pomocami dydaktycznymi (m.in. słowniki, encyklopedie). W rogu pomieszczenia zamontowany był telewizor z odtwarzaczem DVD. Ściany do wysokości 160 cm były pokryte materiałem nieprzemakalnym i zmywalnym, na podłodze był parkiet. Ściany oraz parkiet wymagały odnowienia;
- salę gier i zabaw o powierzchni 45,6 m², w której był m.in.: stół do gry w tenisa stołowego, stół do gry w hokeja, stół do gry piłkarzami, 3 stoły, stołki, szafy z przyborami do prowadzenia zajęć. Ściany do wysokości 160 cm były pokryte materiałem nieprzemakalnym i zmywalnym, na podłodze był parkiet. Ściany oraz parkiet wymagały odnowienia;
- pomieszczenie do przygotowania posiłków o powierzchni 12 m², w którym był: stół, 8 stołków, kuchenka elektryczna z piekarnikiem, lodówka-zamrażarka oraz meble kuchenne (były w nich m.in. sztućce, talerze, kubki). Ściany do wysokości 160 cm były pokryte materiałem nieprzemakalnym i zmywalnym, na podłodze był płytki ceramiczne;
- 2 sanitariaty damskie (jeden z jedną kabiną i niesprawnym natryskiem, drugi z 2 kabinami) i 2 męskie (w jednym były 2 kabiny, 2 pisuary oraz 2 kabiny z natryskiem - niesprawne, w drugim była jedna kabina i 2 pisuary). W każdym sanitariacie była woda oraz mydło w płynie. W budynku nie ma sanitariatu dla osób niepełnosprawnych, poruszających się na wózku inwalidzkim.

Urządzenia będące na wyposażeniu placówki miały stosowne certyfikaty. Zabawki spełniały wymogi bezpieczeństwa i posiadały oznaczenie CE. Budynek nie miał podjazdu dla wózków inwalidzkich. Do budynku prowadziły 6 stopniowe schody. Ponadto wychowankowie mogli korzystać z sali gimnastycznej oraz siłowni.

Kierownik Ośrodka w wyjaśnieniu podała, że 2017 r. planowany jest remont pomieszczeń placówki (malowanie ścian i czyszczenie parkietów).

W okresie objętym kontrolą jedno dziecko uczęszczające do placówki zostało umieszczone w pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. 187, 328-339, 406)

Kontrola dokumentacji 30 spraw¹⁶ (dzieci z 28 rodzin, w tym 20 korzystających z pomocy Ośrodka¹⁷) wykazała, że we wszystkich przypadkach dzieci zostały zapisane do placówki wsparcia dziennego przez rodziców/opiekunów, a w dokumentacji były wnioski o przyjęcie dziecka. Dla każdego dziecka sporządzono indywidualną kartę wychowanka, kartę pobytu dziecka w świetlicy, a dla wychowanków z dysfunkcjami opracowano indywidualne programy zajęć, które z nimi realizowano. Karty pobytu dziecka sporządzono w terminie od 1 do 180 dni od przyjęcia do świetlicy (średnio w terminie 27 dni)¹⁸. W karcie podano m.in. wyniki obserwacji zachowań dziecka w jego relacji ze światem, jego braki i mocne strony oraz jego potrzeby (diagnozy były ogólne – nie pogłębione). Dla dzieci z dysfunkcjami opracowano indywidualne plany/programy pracy, które były aktualizowane według potrzeb. Z przedłożonych dokumentów wynika, że przy ich opracowaniu nie uczestniczyli rodzice, pedagodzy szkolni, wychowawcy. Placówka systematycznie współpracowała z rodzicami dzieci, natomiast poza 2 przypadkami systematycznej współpracy z przedstawicielami placówki oświatowej, pracownikami Ośrodka, w pozostałych przypadkach kontakt (udokumentowany) ograniczył się do maksymalnie 2 kontaktów w ciągu roku. Wychowawcy, co trzy miesiące wpisywali do „Karty wychowanka świetlicy” aktualną sytuację dziecka, jego potrzeby oraz ocenę realizacji potrzeb, a w przypadku dzieci, z którymi realizowany był indywidualny program prowadzona była „Karta udziału w indywidualnych zajęciach specjalistycznych”, w której podawano datę odbycia zajęcia, podjęte działania oraz zalecenia do dalszej pracy – zajęcia były realizowane.

Wychowawca – organizator wyjaśniła, że:

- diagnoza dziecka wykonywana była z opóźnieniem, gdyż dzieci do placówki przychodzą 2-3 razy w tygodniu, stąd potrzeba dłuższego czasu, aby zaobserwować pewne zachowania dzieci oraz ich potrzeby. W określeniu kierunków pracy z dzieckiem od razu po przyjęciu opierano się na rozmowie z rodzicem oraz opiniach psychologiczno-pedagogicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych dostarczanych przez rodziców/opiekunów;
- z uwagi, iż placówka na bieżąco utrzymuje kontakt z rodzicami/opiekunami dzieci oraz pracownikami socjalnymi i zna problemy wychowanków, stąd kontakty z pedagogami szkolnymi/wychowawcami szkolnymi były ograniczone. Po opuszczeniu placówki wychowawcy nie monitorują dalszych losów dzieci, gdyż opiekę nad nimi sprawują w razie potrzeby pracownicy socjalni.

(dowód: akta kontroli str. 188-318, 412-425)

Z badań ankietowych¹⁹ przeprowadzonych:

- wśród 16 wychowanków placówki wynikało m.in., że:
 - 11 wychowanków każdego dnia korzystało z placówki, 4 – trzy razy w tygodniu i 1 – raz w tygodniu;
 - 8 było bardzo zadowolonych z tego, że może uczęszczać do świetlicy, 2 – było zadowolonych, 5 – trochę zadowolonych/trochę niezadowolonych i jeden bardzo niezadowolony;
 - 7 ma wielu serdecznych i dobrych kolegów/koleżanek, 5 – kilku, a 4 – jednego/jedną;
 - 9 podało, że w świetlicy jest wiele interesujących, ciekawych i pożytecznych zajęć, 5 – że kilka, a jeden, że jedno;
 - 5 podało, że gdy ma trudności w nauce to zawsze może liczyć na pomoc wychowawcy w świetlicy, 6 – na niektórych wychowawców ze świetlicy, 5 – na inne osoby oraz po jednym na nauczyciela ze szkoły lub kolegę/koleżankę ze świetlicy;

¹⁶ W badanej próbie było 15 dzieci uczęszczających do placówki od 2 do 4 lat, 10 uczęszczających od roku do 2 lat oraz 5 osób uczęszczających do jednego roku.

¹⁷ Pomoc obejmowała m.in.: wsparcie finansowe, prawne, psychologiczne, asystenta rodziny.

¹⁸ 17 sporządzono w terminie do 28 dni, 10 w terminie do 90 dni oraz 2 w terminie do 180 dni (w jednym przypadku nie sporządzono diagnozy – dziecko nie miało dysfunkcji).

¹⁹ Wychowankom oraz rodzicom/opiekunom przekazano po 30 ankiet, wróciło po 16 ankiet. Wychowawcom szkolnym przekazano 30 ankiet i tyle zwrócono.

- 12 podało, że gdy zdarzyło się być im smutnym to zawsze ktoś z wychowawców starał się im pomóc, a 2 – że czasami;
 - 7 podało, że nauczyło się systematycznie odrabiać lekcje, 5 – używać zwrotów dziękuję, przepraszam, proszę, 4 – pomagać innym, 4 – zainteresowało się sportem, 4 – nauczyło się nie bać się publicznych wystąpień;
 - 3 podało, że koledzy nie krzyczą, 4 – że niektórzy koledzy/koleżanki krzyczą na innych, wyzywają, 4 – w że jeden dwóch kolegów krzyczy na innych, upokarza (5 podało, żeby dzieci, które biją, dokuczają innym, przeszkadzają w zajęciach nie przyjmować do świetlicy);
- wśród 16 rodziców/opiekunów m.in.:
- 12 podało, że córka/syn bardzo chętnie chodzi na zajęcia do świetlicy, 2 – niezbyt chętnie;
 - 12 podało, że jest zadowolona z pobytu dziecka w świetlicy, 1 – trochę i 2 – trudno powiedzieć;
 - 7 podało, że zachowanie dziecka się poprawiło, 4 – że raczej tak, 3 – nie widziało żadnych zmian;
 - 4 podało, że dziecko jest grzeczniejsze, 5 – słucha dorosłych, 6 – że lepiej się uczy,
 - 8 podało, że ma kontakt z wychowawcami świetlicy częściej niż raz w miesiącu, a 2 mniej więcej raz w miesiącu;
 - 10 nie udzieliło odpowiedzi, co należałoby zmienić, aby praca w świetlicy była efektywniejsza, po jednej osobie zasugerowało, aby zwiększyć relację między dziećmi, zwiększyć nacisk na naukę, zwiększyć liczbę godzin dla psychologa i aby go nie zmieniać, zakupić nowy sprzęt sportowy i audiowizualny oraz przeprowadzić remont pomieszczeń;
- wśród 30 wychowawców szkolnych, m.in.:
- 10 podało, że zachowanie dziecka się poprawiło, 5 – raczej tak, 3 – raczej nie, 10 – nie widziało żadnych zmian;
 - 7 podało, że dziecko jest grzeczniejsze, 6 – że chętnie pomaga kolegom/koleżankom w szkole, 9 – że słucha dorosłych, 7 – że lepiej się uczy;
 - 10 było zadowolonych ze współpracy z placówką, 11 – raczej tak, 7 – nie. W 2 przypadkach nie mieli informacji, że dziecko uczęszcza do placówki;
 - 5 wychowawców wskazało na potrzebę poprawy relacji pomiędzy wychowawcami świetlicy a szkołą, jeden zasugerował zwiększenie liczby miejsc w placówce, dowóz dzieci do placówki, zwiększenie liczby zajęć indywidualnych z dziećmi oraz poprawić systematyczność uczęszczania dzieci do placówki.

(dowód: akta kontroli str. 319-327)

Uwagi dotyczące badanej działalności

1. Zdaniem NIK, efektywniejszej realizacji zadań z dziećmi sprzyja odpowiednia diagnoza dziecka, sporządzana bez uzasadnionych opóźnień oraz określenie jego potrzeb. Jednak wystąpiły przypadki, że taką diagnozę sporządzano nawet w terminie od 3 do 6 miesięcy od przyjęcia dziecka do świetlicy.
2. Uwagi NIK budzi stan parkietu na podłogach oraz ścian, które wymagają odnowienia. Zaznaczyć należy również, że zarządca budynku nie zapewnił odpowiednich warunków sanitarnych w lokalu zajmowanym przez placówkę, gdyż nie zapewnił dostępu do węzła sanitarnego dostosowanego dla osób niepełnosprawnych oraz wyposażonego dodatkowo w natrysk²⁰.
3. Nawiązanie przez Ośrodek ściślejszej współpracy z placówkami oświatowymi na terenie Gminy, stworzyłoby możliwość wspólnego identyfikowania, diagnozowania potrzeb, programowania działań (w tym zachęcania rodziców do korzystania przez dzieci z placówek wsparcia dziennego) oraz monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

²⁰ Zgodnie z postanowieniami § 3 pkt 6 i 13 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 października 2015 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzona placówka wsparcia dziennego (Dz.U. z 2015 r., poz. 1630) w placówce zapewniony jest dostęp do węzła sanitarnego przystosowanego dla osób niepełnosprawnych oraz w przypadku, gdy jest sala gimnastyczna wyposażona w urządzenia i sprzęt sportowy zapewnia się dostęp do węzła sanitarnego wyposażonego dodatkowo w natrysk.

Ośrodek prowadził na swoim obszarze działania placówkę, zapewnił prowadzenie w niej zajęć przez wykwalifikowaną kadrę wychowawczą, oraz pomieszczenia na potrzeby placówki. W placówce dla poszczególnych uczniów sporządzono indywidualne karty wychowanka, a dla wychowanków z dysfunkcjami indywidualne programy zajęć z dzieckiem, które z nimi realizowano.

Przeprowadzone badania ankietowe wśród wychowanków, ich rodziców/opiekunów i wychowawców szkolnych wskazują na dość wysoki poziom zadowolenia z działalności placówki.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹, wnosi o:

- 1) rozpoznanie na terenie całej gminy Myślenice zapotrzebowania na usługi świadczone przez placówkę wsparcia dziennego i podjęcie stosownych działań, zapewniających zaspokojenie potrzeb w tym zakresie;
- 2) rozważenie możliwości uwzględnienia w Gminnym Programie Wspierania Rodzin uregulowań dotyczących trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) rozszerzenie współpracy z wychowawcami szkolnymi, pedagogami szkolnymi wychowanków uczęszczających do placówki, celem ustalenia optymalnych rozwiązań pomocowych dla tych dzieci i ich rodzin.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 06 grudnia 2016 r.

Kontroler

Jerzy Baranek
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopec
Wicedyrektor

²¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.